ARMENIA, Journal en langue Arménienne, fondé à MARSEILLE en 1885.

ԱՐՄԷՆԻԱ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՑԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՑԼԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ամբողջ 26րդ հրլանի բաժնորդագինն է 20 ֆրանգ. Թիւրքիոյ և Զարկաստանի համար 10 ֆրանգ, կանխիկ կարելի է նաև բաժնորդագրուել քանի ամսի համարոր ուզուի, ամէն մէկ ամսականը 2 ֆր. (Թիւրքիոյ և Զարկաստանի համար 1 ֆր.) հաշուելով: Նամակ և դրամ պէտք է ղրկել այս հասցէով. M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal *Arménia*
MARSEILLE (France)

ԻԶ ՏԱՐԻ
Թիւ 24
1911 ՄԱՐՏ 22 Դ.
(Հ. Տ. Մարտ 9)

ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ
Խմբագրութիւնը, երբէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ ամսամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները: Զարտաւար չէ վերադարձնել չհրատարակուած ձեռագիրները:
Յանուցմունքներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն, տեղւով:
Յանուցման 1 միջակ էջը 1 սանդիմ կարժէ. 1 կէս էջը 2 սանդիմ.

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues au bureau de la Rédaction : Place Alexandre-Labadie, 17.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ամերիկա գաղթումը եւ տարափոխիկ ախտերի վտանգը. — Նամակ Ամերիկայ Միացեալ-Նահանգներէն (Բիչմընտ). — Հայեր ի Հռոսիա. — Հայեր ի Թիւրքիա. — Հայեր ի Զարկաստան. — Ագատամարտը թիւրքերէն բաժնով. — Կոչ Ամերիկայի եւ արտասահմանի Տիգրանակերտցիներուն. — Թիւրքիահն լուրեր. — Ցուցաթիւրքական յարաբերութիւններ. — Գալոտտի երկաթուղին. — Ֆրանսեթիւրք միջադէպ մը. — Ագտակի միջադէպ մը Օսմ. Թորիդարաւին մէջ. — Հոռս նախարարութիւնը փոխուած. — Զարկաստան. — Նոր ստացուած նրատարակութիւններ. — Յանուցումներ.

ԱՄԵՐԻԿԱ ԳԱՂԹՈՒՄԸ
ԵՒ ՏԱՐԱՓՈԽԻԿ ԱԽՏԵՐԻ ՎՏԱՆԳԸ

(Շար. 23րդ թուէն եւ վերջ)

Տ. Թիէրի հարցուց թէ ինչո՞ւ համար գաղթականները չեն պարտաւորցուներ Մարսէյլ հասած ատեն բարնիք առնելու և այդ նպատակով իրենց դիւրութիւններ տալու համար կազմակերպութիւն մը չկայ, իրեն պատասխանուեցաւ թէ չոգենաւներին մէջ, և մանաւորապէս Ֆրիուլի մաքրանոցին մէջ, կը լուացուին և տուչ կառնեն և իրենց հագուստները կախտահանուին (désinfecter).

Յանձնաժողովին նախագահը Տ. Տիսլէը հարցուց թէ պէտք չէ՞ միթէ փոխել գաղթականներին վերաբերեալ բոլոր օրէնքները: Մարսէյլի երեսփոխան Տ. Թիէրի պատասխանեց որ եթէ գաղթականներին վրայ հսկողութիւն ու առողջապահական խստութիւններ աւելցնելու նպատակով նոր օրէնքներ դրուին, այժմեան առևտրական վիճակին արգելք մը պիտի լինի այդ որմէ պիտի օգտուին իտալական նաւահանգիստները. ասոնք իրենց կառավարութեան ազակցութեամբն ու տուած դիւրութիւններովը յաջողած են արդէն Մարսէյլի չոգենաւային և առևտրական շարժման մէկ մասը իրենց կողմը դարձնել:

Հավրի առողջապահական պաշտօնավարութեան տեսուչ Տօքթ. Ռօլէլ երկար տեղեկագրով մը կուզէ հաստատել թէ գաղթականներին Հավրէն անցնիլը և գլխաւորապէս Ֆրանսական Դրանսադլանդիք ընկերութեան չոգենաւներին մէջ բնակիլը՝ Հավրի մէջ տարափոխիկ հիւանդութիւններ տարածելու վտանգ կը սպառնայ: Կըսէ թէ Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների կառավարութիւնը բազմաթիւ հիւանդ գաղթականներ խստութեամբ մերժելով յետ կը դարձընէ Հավրը և ատոնք ծովային վտանգ մը կը դառնան Հավրի համար:

Դրանսադլանդիք ընկերութեան տեսուչը Տ. Տալ Բիաղ դիտել կուտայ նախ թէ Միացեալ-Նահանգների կառավարութեան ձեռք առած միջոցները՝ Տօքթ. Ռօրէլի կարծածին պէս առողջապահական նպատակով չեն այնչափ որչափ տնտեսական (économique). Միացեալ-Նահանգների կառավարութիւնը կուզէ դադրեցնել գաղթականական հոսանքը և ատոր համար սկսաւ հետզհետէ աւելի մեծ գումարներ պահանջել իր նաւահանգիստներ եկող գաղթականներէն: Երբ տեսաւ թէ այդ միջոցը բաւական չէ գաղթականութեան հոսանքը նուազեցնելու, առողջապահական պատրուակներ կը դիմէ կարելի եղածին չափ մեծ թուով գաղթականներ յետ դարձնելու համար: Պէտք է նկատել նաև որ գաղթականներուն մեծ մասը Ամերիկայէն մերժուելով յետ կը դարձուին ոչ թէ անոր համար որ հիւանդ են, այլ որովհետև դրամ չունին և աշխատանք չկայ և հետեւապէս կը վախցուի որ տեղացի ժողովրդին վրայ բեռ մը դառնան ատոնք Ամերիկայի մէջ: Տ. Տալ Բիաղ, տօքթ. Ռօրէլի կարծածին հակառակ, վիճակագրական փաստերով կը հաստատէ թէ Հավրի առողջական վիճակը նոյնչափ լաւ է որչափ ուրիշ քաղաքներինը. նոյնպէս և չոգենաւներին մէջ շատ քիչ անգամ պատահած է որ հիւանդացողներ լինին:

Յանձնաժողովին ուրիշ մի քանի անձերն ալ տուած տեղեկութիւնները լսելէ յետոյ նիստը վերջացուց, որ չհլով նորէն գումարուիլ մարտ 15ին:

Մարտ 15ի նստին մէջ, Տ. Տալ Բիաղ վաւերական վիճակագրներով ցոյց տուաւ որ Դրանսադլանդիք ընկերութեան «Դուբլէն» և «Մալուա» 2 չոգենաւները միայն վերջին 6 տարիին մէջ 280.000 ճանրորդ Նիւ-Եորք փոխադրած են և ատոնց մէ 140ը միայն ունեցած են փոխադրական հիւանդութիւններ, որ ըսել է 10.000էն 6 հոգի, ամէն կարգի ճանրորդները միասին հաշուելով. իսկ եթէ միայն գաղթականական կարգի ճանրորդներն առնենք, 10.000 հոգիին մէջէն 6 հիւանդ եղած կը լինի:

Տ. Տալ Բիաղ կը յայտարարէ նաև թէ ամերիկեան կառավարութեան պաշտօնական վիճակագրութենէն կիմացուի որ եւրոպական վերջին տարիին մէջ, որ լրացած է 1910 յունիս 30ին, 1.200.000 գաղթական եկած է Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգները և ատոնցմէ 24.000ը միայն մերժուած են. իսկ այդ մերժուածներն ալ, նախորդ նստին մէջ Տօքթ. Ռօրէլի ներկայացուցածին և ամերիկեան կառավարութեան չափազանց խիստ վարմունքին հակառակ, գլխաւորապէս հիւանդութիւնների պատճառով չէ որ մերժուած են, այլ 16.000ը մերժուելը են պէտք եղածին չափ դրամ չունենալնուն համար, 2.500ը աչքի հիւանդութիւն (conjonctivite) ունենալնուն, 1.700ը աշխատանքի համար դրուած կանոններին հակառակ վարուած լինելնուն, 90ը թոքախտ բռնուած լինելնուն համար և այլն: Նոյն իսկ ամերիկեան յանձնաժողովի հրատարակած տեղեկագրին մէջ ըսուած է որ մերժուածներուն թուին այսչափ քիչ լինելն ապացոյց մ'է թէ չոգենաւային ընկերութիւնները օտար երկիրներէ գաղթական Ամերիկա փոխադրելու համար զանոնք նախապէս լաւ քննութենէ մը կանցուներն և յետոյ իրենց չոգենաւի մէջ կընդունէին:

Մարսէյլի երեսփոխան Տ. Թիէրի, յենլով Տալ Բիաղի ներկայացուցած վիճակագրներին վրայ, անտեղի կը համարի աւելի խիստ օրէնքներ հաստատել գաղթականներին դէմ: Յանձնաժողովին նախագահը Տ. Տիսլէը կըսէ որ փոխանակ 6 տարիի 10 տարիի վրայ վիճակագրութիւններ կազմուին: Իսկ բրօֆէսէօր Տօքթ. Շանդէմս կըսէ թէ Տալ Բիաղի ներկայացուցած վիճակագրները չեն հերքեր տօքթ. Ռօրէլի ըսածները և մի քանի հոգիի հիւանդութեան պէտքերն ալ բաւական են ապագային մէջ խիստ միջոցներու դիմումն արգելացնելու:

Տովային նախարարութեան ներկայացուցիչ Տ. Հարիսմանտի երկար և մանրամասն տեղեկութիւններ տուաւ Գերմանիոյ մէջ Ամերիկա գընացող գաղթականները քննելու և անոնց վերահսկելու կազմակերպութեան վրայ: Այդ տեղեկութիւնները ցոյց կուտան որ գերմանական կառավարութեան նպատակն ոչ այնչափ առողջապահական հսկողութիւն է որչափ պարտաւորցնել իր երկրէ անցնող գաղթականները որ գերմանական նաւահանգիստներէ, Համպուրկէն և Պրէմէն երթան Ամերիկա գերմանական ընկերութիւնների չոգենաւներով: Այդ ճանապարհով գնացող գաղթականները մեծ մասամբ ռուս և հունգարացի են: Միայն Համպուրկի չոգենաւային ընկերութիւններն անցած տարի 97.530 գաղթական փոխադրած են Ամերիկա: Հոլանտայի և Իտալիոյ մասին ալ Տ. Հարիսմանտի տուած տեղեկութիւնները գրեթէ միևնոյն բանը կը ներկայացնեն. գաղթականներուն առողջական վիճակին վրայ շատ հսկողութիւն չկայ բաւական է որ շատ գաղթականներ անցնին իրենց երկրէ և դրամ թափեն այնտեղ: Հոլանտայի մէջ բնաւ հսկողութիւն չկայ գաղթականներուն առողջական վիճակին վրայ. սահմանագլուխներուն վրայ այն ժամանակ միայն բժշկական մանաւանդ հսկողութիւն կը կազմակերպեն գաղթականներուն համար երբ դրացի երկիրներուն մէջ տարափոխիկ հիւանդութիւններ տարածուած լինին:

Թեր ու դէմ երկար վիճաբանութիւններէ յետոյ, Ֆրանսայի հանրային առողջապահութեան և չքաւորներուն օգնութեան կեդրոնական դրասենեակի ընդհանուր տեսուչ Տ. Միրման գործնական եղրակացութեան մը գալու համար ծրագիր մը ներկայացուց որ առաջարկներ կը պարունակէր հետեւեալ չորս կէտերուն վրայ. 1. Ինչ պայմաններով պէտք է թոյլատրել գաղթականական պանդոկներ բանալու։ 2. Առոնց վերահսկողութիւնը։ 3. Ինչ կարգ ադրութիւն պէտք է ընել իրենց դնացած երկրէն մերժուելով վերադարձուած գաղթականներուն համար։ 4. Ինչ պէտք է ընել չոգենաւային ընկերութիւններէն հիւանդութեան պատճառով չընդունուած և այտեղ մնացող գաղթականներուն համար։

Ցանձնաժողովը որոշեց որ Տ. Միրմանի այս ծրագիրն ուսումնասիրելէ առաջ, բոլոր նիւտերի առեւնագրութիւններէն մէկ մէկ օրինակ տրուի յանձնաժողովի անդամներուն որ իւրաքանչիւրն առանձին կարդայ և ուսումնասիրէ դանոնք 15 օրի միջոցին մէջ և մարտ 30ին դումարուի Ցանձնաժողովին յաջորդ նիստը ուր վիճաբանուի Միրմանի ծրագրին վրայ եթէ ուրիշ ծրագիրներ ալ չներուին։

ՆԱՄԱԿ
ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻԱՑԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԷՆ

Բիւմբռնտ, վա, 6 մարտ 1911

Տեղւոյս փոքրաթիւ հայ գաղութը տօնեց վարդանանց յիշատակը հանդէսով մը մարտ 5ի կիրակի օր։ Թէև վարդանանց տօնը մարտ 2 հինգշաբթի օրն էր, սակայն անկարելի ըլլալով տեղւոյս հայութիւնը շաբթու մէջ ի մի հաւաքել, տեղական սովորութիւն եղած է ամէն հանդէս յաջորդ կիրակիին ձգել։

Հանդիսասրահին ճակատը կախուած էր վարդան Մամիկոնեանի պատկերը, և անոր վրայ քարտէս մը, որ Հայկական եկեղեցին (Monumental Church) տուած էր այդ օր գործածելու համար և անոր վրայ դրոշմուած էր այս վերնագիրը. Map of the Lands mentionned in Bible (Ս. Գրքին մէջ յիշուած երկիրներու աշխարհացոյց)։ Այդ քարտէսին մէջ կարմիր տեղ մը բռնած էր Հայաստանը, խոշոր տառերով գրուած։

Վարդանանց արժանիքը գնահատողներն արդէն վուխացած էին հանդէսին բացումէն առաջ ներկայ լինելու Օրւայ Առենապետն էր Տիար Աստուր Մկրտիչեան։ Հանդէսը բացուեցաւ երգեցիկ խումբին «Քառա՛ջ, հայե՛ր, ազատութեան ժամն է հասեր» խմբերգով. որմէ յետոյ Առենապետը ամփոփ և գեղեցիկ կերպով խօսեցաւ Հայաստանի մասին աշխարհագրական տեսակէտով, քարտէսին վրայ ցոյց տալով։

Առաջին առենախօսն եղաւ Տիար Հ. Աստուրեան, նկարագրեց պատերազմի պատճառները և գովեց այն պարագան որ Ս. Ղևոնդ և վարդան ձեռք ձեռքի տուած կռուեցան, երբ արդէն կրօնը ուրացող վասակ մը կար. ծանրացաւ այս կէտին վրայ ըսելով որ եթէ ե՛րբ և իցէ այդպիսի վասակներ ծնին, պէտք չէ թոյլ տալ որ ուզածնին ընեն։

Երկրորդ առենախօսն էր Տիար Առաքել Մկրտիչեան, նիւթ ունենալով պատերազմի հաւատքը. չնչահեց թէ գործ մը յաղողցնելու համար հաւատք պէտք է, բացատրելով թէ միայն կրօնական հաւատք ըսել չ'ուզեր։

Երրորդ առենախօսն էր Տիար Յակոբ Տէրվիշեան, նիւթ ունենալով թէ ինչո՞ւ համար քրիստոնեայ վարդան այսպէս շատ կը յարգուի հայոցմէ. բացատրեց պատերազմի չարժառիթները, ըսաւ որ թէև պատերազմի արտաքին երեսոյթը միայն կրօնն էր, սակայն ներքին ուրիշ իմաստներ ալ կը պարունակէր։ Յազկերտ Բ. պարսիկ բռնապետը իր երկաթէ ձեռքը երկնցուցած էր Հայոց մէջ խղճի և գաղափարի ազատութիւնը կաշկանդելու. և այս իր առաջին քայլն էր, որմէ յետոյ իր քաղաքական ծրագիրները պիտի գործադրէր. սակայն այդ պիղծ երկաթէ ձեռքը պողպատէ կամքի մը հանդիպած էր, որ պիտին էր վարդանինը, և վարդան առաջին ահաբեկ չաբիքը հարուածած էր. յարեց նաև որ թէև պարսիկ բանակը յաղթական վերադարձաւ, սակայն իրապէս պարտուած էր։ Յազկերտի յոյսերը փշրուած էին, հասկընալով որ եթէ աշխարհի վրայ մէկ Հայ ալ մնայ, պիտի կռուի իր կրօնի, որ և կը նշանակէ իր խղճի և գաղափարի ազատութեան համար։ Վերջացուց իր խօսքը այս եզրակացութեամբ թէ ասոր համար է որ տառնեհինգ դարերէ ի վեր վարդան կը յարգուի, և յետ այսու ալ պիտի յարգուի օրչափ ատեն Հայը կ'ապրի աշխարհի վրայ։

Չորրորդ առենախօսն էր Տիար Մ. Դամպուրեան, նիւթ ունենալով նկարագիրը, և բաղդատութեան դնելով վարդանի և վասակի նկարագիրները, քանի թէ երկուքն ալ մեծ կարողութիւնով օժտուած էին զինուորական տեսակէտով. սակայն վարդան իր բարձր նկարագրով բարձրացաւ իսկ վասակ անդունդը ինկաւ։

Ազգային ընտիր երգեր երգուեցան իրենց կարգին. երգեցիկ խումբին մէջ աչքի կը զարնուէր Պրն. Սլաք Տէր-Պետրոսեան իր մեներգով։

Խմբերգէ մը վերջ Առենապետը յայտարարեց թէ հանդէսը վերջացած է և ժողովուրդը ժկտնեցաւ օրհնելով գոհ տրամադրութեամբ։

ՆՈՐԱՑԻ

ՀԱՑԵՐ Ի ՌՈՒՍԻԱ

Էջմիածնի «Արարատ» ամսագրի յունվարի թուին մէջ հրատարակուած Սինոդի օրագրութիւններէն կը քաղենք հետեւեալները.

«Դեկտ. 27ին թ. 882. Սինոդը լսելով Ներքին գործերի պ. Նախարարի անցած նոյեմբերի 21ի No. 10838 առաջադրութիւնը, յորում ասուած է, թէ վերջին ժամանակներս մեծ թուով հրէաներ ընդունում են հայ-լուսաւորչական կրօնը, և այդպիսի կրօնափոխութիւնը շատ դէպքերում լինում է հետեւանք ոչ թէ նրանց անկեղծ համակրանքի դէպի հայ-լուսաւորչական եկեղեցին, այլ միայն կամենում են օգտուել այն բոլոր նիւթական և քաղաքական իրաւունքներից, որ ձեռք են բերում քրիստոնէութիւն ընդունող հրէաները և որով խուսափում են նրանց համար սահմանուած քաղաքացիական սահմանափակումներից, որոշեց պատուիրել հայոց թեմակալ առաջնորդներին, ի լրումն և ի փոփոխումն 1909 թ. նոյեմբ. 13ի No. No. 2701 և 2706 շրջաբերականների, նախապէս ժողովել կարևոր տեղեկութիւնները, թէ արդարև խնդրատու հրէան անկեղծ համակրանք է տածում դէպի քրիստոնէական վարդապետութիւնը և հայ եկեղեցին, և ապա թոյլ տալ կոնսիստորիային խնդրատուի մկրտութեան մասին յարուցած միջնորդութիւնը ներկայացնել Սինոդին, պատշաճ իշխանութեան թոյլտուութիւնը խնդրելու համար։

— Դեկտ. 29ին, թ. 840. Սինոդը լսեց Ներքին գործոց պ. Նախարարի նոյեմբերի 29ի թ. 10949 առաջադրութիւնը հայկական հաստատութիւնների պաշտօնեաներ նշանակելու մասին և որոշեց, նախ՝ այսուհետև քահանայ, սարկաւագ և չաւտնի դպիր ձեռնադրելու դէպքում նախապէս հարցնել պատշաճ նահանգական իշխանութեան համաձայնութիւնը. երկրորդ՝ պ. Նախարարի առաջադրութեան պատճէնը ներկայացնել Էմեն ապատիւ Տ. Տեղակալին, ի նկատ ունենալու փոխանորդ, Հոգևոր Ճեմարանի տեսուչ և ուսուցիչներ, վանքերի վանահայրեր և թեմական դպրոցի տեսուչներ նշանակելու և հաստատելու դէպքում տալու թեմական դպրոցների հոգաբարձութիւնների նախագահներին պատուէր՝ նախապէս հարցնել նահանգական իշխանութեան համաձայնութիւնը դպրոցների ուսուցիչներ հրաւիրելիս. երրորդ՝ պատուիրել թեմական առաջնորդներին կոնսիստորիայի անդամ նշանակելիս հարցնել նախապէս տեղական նահանգապետի համաձայնութիւնը։

— Դեկտ. 24ին, թ. 818 Սինոդը լսեց Ներքին գործերի պ. նախարարի անցած նոյեմբերի 22ի թ. 10791 առաջադրութիւնը, յորում ասուած է, թէ Կայսերական Զինուորական-բժշկական Ճեմարանը ներկայացրել է Նախարարութեանը Ղարաբաղի հայոց կոնսիստորիայից Կոստանդ Մելիքեանին տուած մի ծննդական վկայական, որի հետևեալ երեսում գրուած է ծանօթութիւն կոնսիստորիայի կողմից, թէ «Կոստանդը նոյն և Կոստանդին, Մելիք-Թանց Նոյն և Մելիքով»։ Պ. Նախարարը գտնում է, որ այդպիսի դէպքը ստեղծում է մի չարք բարդութիւններ քաղաքական իրաւական տեսակէտ, ոչ միայն յիշեալ անձնաւորութեան համար, այլ և այն բոլորի, որոնց դէպք կը լինի չփուել նորա հետ ժառանգական, ժառանգական և առհասարակ սեռական իրաւունքի խնդիրներում. ուստի որոշեց, պատուիրել բոլոր թեմակալ առաջնորդներին, կոնսիստորիաներին, փոխանորդներին և հոգևոր կառավարութիւններին, խստիւ հետևել, որ ծննդական վկայականները տալու դէպքում և մետրիքական մատեաններից քաղուածներ տալիս երբէք թոյլ չտան որևէ չեղում օրէնքի պահանջից։ Այս մասին յայտնել է գիտութիւն պ. Նախարարի։»

***

— Էջմիածնի սինօդը շրջաբերականով մը պատուիրեր է բոլոր կոնսիստորիաներին (կրօնական ժողով) որ իրենց թեմի եկեղեցական, դպրոցական ու վանական բոլոր կալուածներուն, նուիրատուութիւններուն և կտակներուն մանրամասն ցուցակը պատրաստելով ղրկեն իրեն։

— Դերասանուհի Տիկին Դուրեան-Արմէնեան փորձ պիտի գայ բեմկուելու և իր արուեստի մէջ կատարելագործուելու համար։ Տիար Ա. Մանթաշեան որ Թիֆլիսի Հայերի թատերական ընկերութեան գլխաւոր օգնողներէ մին է եղած, յանձն առեր է նաև յիշեալ դերասանուհիին այդ նպատակի համար ունենալիք բոլոր ծախքերն ինք հոգալ։

— Նովոչերկասկի բանտէն փետր. 11/24ին արձակուեր է ուսանող Գաբրիէլ Տէր-Յարութիւնեան 3.000 րբլ. գրաւական տալով. փետր. 5/18ին արձակուած էին արդէն Աւետիս Սահակեան 10.000 րբլ. գրաւականով. Գերասիմ Բալոյեան 5.000, Լևոն Թադէոսեան 5.000, Տիգրան Մ՝եսրոպեան 1.000, Լևոն Ազամալեան 1.000 և Արշակ Մանուկեան 500 րբլ։

Թիֆլիսի Մէտէլի բանտէն արձակուած է Արամ Մակարեան 5.000 րբլ. գրաւականով։

Նովոչերկասկի բանտարկեալներէն Դալարագեազի խաչատուր Ալանեան, 30 տարեկան, որ ժանտախտէն հիւանդացած էր բանտին մէջ, հոգին աւանդեր և մարմինը հողին յանձնուեր է փետր. 8/21ին։

— «Հորիզոն»ի փետր. 25/10 մարտի թուին մէջ կը կարդանք. «Դաշնակցութիւն կուսակցութեան գործով մեզագրուղ և Նովոչերկասկի բանտում ձերբակալուած Աւետիք Սահակեանը և յայտնի փիլիսոփան Աւետիս Ահարոնեանը ներկայացուցչով պահանջած գրաւականները, արձակուած են բանտից. առաջինը արդէն եկել է Թիֆլիզ, իսկ Աւետիս Ահարոնեանը տեղս կը հասնի մի երկու օրից յետոյ»։

— Բագուի հայերի կուլտուրական ընկերութիւնը որոշել է այս տարի Երևանի, Էջմիածնի և Նոր-Բայազետի 10 գիւղերի մէջ փորձնական ցուցադրութիւններ հաստատել

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ներ. մեր ընթերցողները գիտեն, որ Ռուսաստանի հայ ուսանողութիւնը ամէն տարի մեծ հանդէսներ է կազմակերպում Ռուսաստանի 11 համալսարանների ուսանողութեան հետ միասին։ Այդ հանդէսների նպատակն է եղել ոչ միայն ուսանողական կեանքի մասին խօսել, այլ և ընդհանրապէս հայ հասարակութեան։

Մոսկուայի համալսարանը նոյնպէս հանդէս է կազմակերպել, որի մասին մեր թղթակիցը հետևեալ տեղեկութիւնն է ուղարկում մեզ։

Դեկտեմբերի 14-ին Մոսկուայի համալսարանի մեծ դահլիճում (հնամենի) տեղի ունեցաւ հայ ուսանողների հանդէսը։ Հանդէսի նպատակն էր ոչ միայն հայ ուսանողութեան կեանքի մասին խօսել, այլ և ընդհանրապէս հայ հասարակութեան։ Հանդէսի ներկայ էին համալսարանի պրոֆեսորներ, ուսանողներ և ուսանողուհիներ։ Ներկայ էին նաև հայ ուսանողներ Պետերբուրգից, Խարկովից, Կիևից, Կազանից, Տիֆլիսից, Բաքուից և այլ քաղաքներից։ Ներկայ էին նաև հայ ուսանողներ Ամերիկայից, Գերմանիայից, Ֆրանսիայից և Անգլիայից։

Հանդէսը սկսուեց ժամը 8-ին։ Դահլիճը լեցուն էր։ Ներկայ էին մօտ 600 հոգի։ Հանդէսը բացեց համալսարանի հայ ուսանողութեան նախագահ Ս. Գ. Տէր-Դաւթեան։ Նա իր բացման խօսքում ասաց, որ հայ ուսանողութիւնը միշտ ձգտել է ծանօթանալ հայ հասարակութեան հետ և ուզում է, որ հայ հասարակութիւնն էլ ծանօթանայ հայ ուսանողութեան հետ։ Նա ասաց, որ հայ ուսանողութիւնը միշտ ձգտել է ծանօթանալ հայ հասարակութեան հետ և ուզում է, որ հայ հասարակութիւնն էլ ծանօթանայ հայ ուսանողութեան հետ։

Ապա խօսեցին Ռուսաստանի համալսարանների հայ ուսանողների ներկայացուցիչները։ Նրանք ասացին, որ իրենք ուրախ են

իրաւէովը։ Հետեւապէս զինուորական առեանները պիտի չարունակեն տալ կաւին իրենց արտասովոր պաշտօնավարութիւնը։

— Ատանայի կուսակալ Ձէվմալ պէյ որ հիւանդացած էր, առողջացեր է բոլորովին։

— Սուլդան Մէհմէտ որ ինֆլուէնցայէ բռնուած լինելուն համար ներկայ չէր գտնուած անցած ուրբաթ օր սելամլըգի արարողութեան, կ. Պոլսէն մարտ 19ին տրուած հեռագրի մը համեմատ բոլորովին ապաքիներ է այժմ։

— Երեսփոխանական ժողովի մարտ 18ի նստին մէջ ուր կը վիճաբանուէը պատերազմական նախարարութեան եւմտացոյցին վրայ, Մահմուտ Շէվքէդ փաշա հերքեց չափազանց ծախքեր եղած լինելը։ Երիտասարդ Թիւրքիան, ըսաւ, նախորդ ըէժիմէն 5 ½ միլիոն ասելի ծախք ըրած է զօրաբանակին համար։ Թիւրքիան թէև յարձակողական նպատակ չունի, բայց ամէն կողմէն չրջապատուած է վտանգներէ. ուստի պետք է մեծ զոհողութիւններ ընել կայսրութեան պաշտպանութեան համար և զօրաբանակին չնայիլ բոլոր պատուած վարկերը։ Պատերազմական նախարարը գովեստով խօսեցաւ քրիստոնեայ զինուորներուն վրայ և ըսաւ թէ լաւ արդիւնքներ ունեցած է անոնց զինուորագրութիւնը։

ՅՈՒՆԱՓԻՐՔԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Աքէնքէն կը հաղորդեն մարտ 18ին թէ «Տարտանէլէն ստացուած տեղեկութիւններուն համեմատ հակայունական պոյգոդը նորէն սկսած է սաստկանալ և յայտարարութիւն մը փակցուցեր են որ կը հրամայէ պոյգոդի ենթարկել քաղաքին յունական վաճառատուններն և Տարտանէլ եկող յունական նաւերը։ Նոյնպիսի լուրեր կը ստացուին նաև Պրուսայէն։ Ասիականութեան միջամտութիւնն անօգուտ եղած է։ Թիւրք լրագիրները կոչեր հրատարակեր են որոնց հետեւելով մուսլիման ժողովուրդը հաւաքուեր է մզկիթներուն և ակումբներուն մէջ ուր ճառախօսներ յորդորեր են խիստ պոյգոդի ենթարկել Յոյները»։

ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

Պաղտատի երկաթուղիի ընկերութիւնը հրաժարեր է Պաղտատ-Պասրայի մասը չինելու արտօնութենէն, պայմանով որ Թիւրքիան ինք չինէ այդ գիծը, կամ եթէ նոր ընկերութեան մը տայ չինելու արտօնութիւնը, Գերմանիան այդ ընկերութեան մէջ ունենայ ուրիշ ոևէ տէրութեան հաւասար բաժին մը, ի բաց առեալ Թիւրքիան որ կրնայ մինակ ասելի մեծ բաժին մը ունենալ։

Հէլի–Պաղտատի հատուածին վերաբերեալ պայմանագիրը ընկերութեան մէկ տարի պայմանաժամ կուտայ յատակագիծները պատրաստելու համար, Թիւրքիան երկու ամիս՝ այդ յատակագիծներ վաւերացնելու համար և ընկերութեան հինգ տարի՝ այդ հատուածը չինելու համար։

Օսմանիէ-Ալէքսանտրէթ ճիւղին վերաբերեալ պայմանագիրը կը տրամադրէ որ ընկերութիւնն այդ գիծը պիտի չինէ ու շահագործէ առանց ոևէ երաշխաւորութեան. եթէ հասոյթներէն չահ մը ասելնայ, մաս մը պիտի յատկացուի Թիւրքիային. 9 ամիս պայմանաժամ կը տրուի յատակագիծները պատրաստելու համար և անոնց ընդունուելէն յետոյ երկու տարի ալ ժամանակ կը տրուի չինելու համար։ Թիւրքիան եթէ ուզէ յետոյ ինք գնել այդ ճիւղը, պէտք է որ Գուկուրլու-Հէլիճի հատուածն ալ մէկտեղ գնէ։

Ալէքսանտրէթի նաւահանգստի արտօնութեան պայմանագիրը հիմնուած է Հայտար-փաշայի նաւահանգստի պայմանագրին վրայ. առանց երաշխաւորութեան է. հասոյթներէն երբ չահ մ'ասելնայ, մաս մ'ալ Թիւրքիային պիտի տրուի. 5 ամիս պայմանաժամ տրուած է յատակագիծները պատրաստելու և 4 տարի ալ նաւահանգիստը չինելու համար։

ՖՐԱՆՍԵԼԹԻՒՐՔ ՄԻՋԴԷՊ ՄԸ

Պէյրութէն կը հեռագրեն մարտ 18ին. «Ծանր միջադէպ մը պատահեցաւ տեղական օսմանեան իշխանութիւններուն և Ֆրանսական հիւպատոսարանին միջև։ Բարեկենդանի տօնախմբութեան միջոցին ոստիկանութիւնը կը ձերբակալէ Ֆրանսացի երիտասարդ մը որ ոստիկանին կը յայտարարէ Ֆրանսացի լինելը և երբ իր ըսածին ապացոյց կը պահանջուի, երիտասարդը կը հանէ ցոյց կուտայ հիւպատոսարանէն իրեն տրուած վաւերագիրները։ Թիւրք պաշտօնեան կառնէ կը պատռէ այդ թուղթերը և Ֆրանսացիին երեսին նետելով կըսէ.

— Գնա՛ ըսէ՛ քու հիւպատոսիդ թէ ինչ ըրի ահա իր տուած թուղթերը։

Ցետոյ կը տանին Ֆրանսացի երիտասարդը կը չարչարեն գաւազանի հարուածներ տալով իրեն։

Կ. պոլսի Ֆրանսական դեսպանատունն այժմ կը զբաղի այդ գործով և հարկ եղած հատուցումը պահանջած է։ Այլ սակայն այս միջադէպը ոչ առաջինն է և ոչ ալ ամէնէն ծանրը որ կը պատահի Սիրիոյ մէջ տեղական Թիւրք իշխանութիւններուն և Ֆրանսական իշխանութիւններուն միջև որոնք կը հարկադրուին միշտ զիրենք պաշտպանել Թիւրքերի անվտահութեան և թշնամութեան դէմ»

ԱՊՏԱԿԻ ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸ
ՕՍՄԱՆ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Երեսփոխանական ժողովի մարտ 6ի նստին մէջ տխուր միջադէպ մը պատահած է, որի մասին Sémaphoreի կ. պոլսի թղթակցութենէն կը քաղենք հետեւեալ տողերը։

Կ. պոլսի երեսփոխան Զօհրապ էֆէնտին, որ ընդդիմադիր կողմին պատկանող անդամներէ մին է, բեմը ելած էր և կը խօսէր երկաթուղիներ չինել տալու բացարձակ պէտքին վրայ, նոյն իսկ եթէ քիլօմէդրական երաշխաւորութիւններ տալ հարկ լինի։

— Ես, ըսաւ Զօհրապ էֆէնտին, Իսմայիլ Ջէվմալ պէյին պէս բոլորովին հակառակ չեմ երկաթուղիներուն քիլօմէդրական երաշխաւորութեամբ չինուելուն։

Իսմայիլ Ջէվմալ պէյ, ընդմիջելով յայտարարեց թէ ինք ըսած էր միայն որ հին ըէժիմի առեն երկաթուղիներուն արտօնութիւնները կը տրուէին անոնց որոնք քիլօմէդրական երաշխաւորութիւններ կը պայմանագրէին. կը ցաւիմ որ նոր ըէժիմի օրով ալ նոյնպէս կը լինի։

Ատոր վրայ Զօհրապ էֆ.ի և Իսմայիլ Ջէվմալ պէյի միջև կարճ խօսակցութիւն մ'եղաւ որ վերջացաւ Պէրաթի երեսփոխանի այս խօսքերով.

— Ձիս բամբասեցին թէ միլիոնորդչէք առած եմ գործի մը համար միւնդեռ այդ գործէն սչ մի չահ չկար։ Կուզէի գիտնալ թէ ի՞նչ միլիոնորդչէք կառնեն արդեօք անոնք որ քիլօմէդրական երաշխաւորութիւններ կը չնորհեն։

Անմիջապէս սատրազամ Հագգը փաշան, արտաքին գործերու նախարար Րիֆաթ փաշան և ելևմտական նախարար Ձավիտ պէյ տեղերնէն վեր ցատկելով խոյացան Ջէվմալ պէյի վրայ։ Հագգը փաշան որ սիւաներէն առալ հասաւ, Ջէվմալ պէյի թևին հրելով ըսաւ.

— Կրկնէ՛ տեսնեմ ի՞նչ ըսիր։

— Ըսի թէ ձեր օրական «Թանինը» համարձակած էր ըսելու...

— Ո՛չ մէկ լրագիր իմ օրականս է։ Դուն ըսածդ կրկնէ։

— Ձեր օրական «Թանին»ի ըսածին նայելով, իբր թէ ես մեծագումար միլիոնորդ չէք մ'առեր եմ եղեր, այնպիսի գործի մը համար որ Տէրութեան գանձէն մէկ փարա չվճարի ելնէր։ Ատոր համար ես ալ ըսի որ եթէ այդպիսի բանի մը համար մեծագումար միլիոնորդչէք տրուած է ինծի, ուրեմն քիլօմէդրական երաշխաւորութեամբ երկաթուղիի արտօնութիւնները տուողներն ա՛լ աւելի մեծագումար միլիոնորդչէքներ կը ստանան։

Այդ խօսքին վրայ ապտակի չառաչիւնը՛ էր որ լսուեցաւ։ Սէրէսի նորընտիր երեսփոխան Տէրվիչ պէյ, իթթիհատական կուսակցութենէն, Ջէվմալ պէյի եռանէն եկած ապտակ մ'իջեցուցած և յետոյ հանդարտութեամբ գնացած իր տեղը նստած էր։

Աղմուկ մ'է փրթաւ Խորհրդարանին մէջ որ նախագահ Րիզա պէյ հազիւ կրցաւ հանդարտեցնել։ Հետեւեալ օր նախագահը իր պաշտօնատունը հրաւիրելով կառավարները, հաշտեցուց իրար հետ. բայց մարդն ու երեսփոխանները չարունակեցին զրպարտել այս միջադէպով։ Իսմայիլ Ջէվմալ պէյ, չափաւոր ազատականներէ պետը, 70 նոց ծերունի Ալպանացի մ'է։

ՈՒՈՒՍ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՓՈԽՈՒԱԾ

Նախարարապետ և ներքին գործերի նախարար Տ. Ռագօվլերին պաշտօնէն հրաժարած լինելով, նախարարապետ նշանակուած է ելևմտական նախորդ նախարար Տ. Գօգօվլցէֆ։ Ներքին գործերի նախարարութիւնը պիտի յանձնուի կամ Ցերմէրին կամ պետական նախկին ենթաքարտուղար Մաքարոֆին։ Արտաքին գործերի նախարարութեան պաշտօնակատար եղած է Տ. Ն էրադոֆ։ Նոր նախարարութիւնը չատ կը հակի դէպի ալկողմը։

ՓԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Թէհրանէն հեռագրած են մարտ 15ին. «Ռուսերն այս առաւօտ վերջացուցին իրենց զօրքերը Ղազվինէն հանելու գործողութիւնը։ 80 կոզակ միայն թողուցին հիւպատոսարանի պաշտպանութեան համար։»

— Ուրիշ հեռագիր մը կիմացունէ որ առաւ զօրքերը Դավրէժէն ալ հեռացած են։

ՆՈՐ ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պահակ չաբաթաթերթ որ փետր. 16էն սկսած է հրատարակուիլ Ամերիկաի Պօսթըն քաղաքը, Պարունակութենէն կերևի որ վեր. Հնչակեան կուսակցութեան կիսապաշտօնական մէկ օրկանն է. հետեւապէս «Պահակ»էն պիտի կրնայ իմացուիլ թէ այդ կուսակցութիւն ի՛նչ տեսութիւններ ունի այս կամ այն խնդրի վրայ։ Տարեկան բաժնորդագինն է Միացեալ-Նահանգների համար 1 տլր. և 50 սենթ. Արտասահմանի համար 2 տլր։ Հասցէն Bahag Publishing Co. P.O.Box 3492 BOSTON Mass.(U.S.A).

***

Մարմնամարզ պատկերազարդ ամսաթերթի Ա. տարի, թիւ 1 = 1911 փետրվար, Որչափ մեզ յայտնի է, լոյս՝ Թիւրքիոյ և թէ՛ Ռուսիոյ հայ մամուլին մէջ այս առաջին անգամն է որ լոյս կը տեսնէ մարմնամարզական խիստ կարևոր ուսումը տարածելու նպատակով թերթ մը։ Բաժանորդագրութեան արժանի է յատկապէս Տարեկան բաժնորդագինն է Թիւրքիոյ համար 20 ղրշ. արտասահմանի համար 5 ֆր.։ Հասցէն Rédaction du journal «Marnamarz». Haleb Han No 6 · Galata CONSTANTINOPLE :

***

Հաւեկ չաբաթաթերթ, Բոլոր Հայաստան– Հասարակական, որ խմորատիպ կը հրատարակուի Մունճուսուն կեսարիոյ։ Տեղական լուրեր կուտայ և կը զբաղի գլխաւորապէս տեղական և մասամբ ալ ընդհանրական խնդիրներով։ Բաւական լաւ խմբագրուած է։ Տարեկան բաժնորդագինն է տեղական 12 ղրշ., բոստայով 15 ղրշ.։

***

Ամսագ Բեթլէհէմի, ամսաթերթ հոգևոր արարչագիտական։ Տարեկան բաժնորդագին Թիւրքիոյ համար 12 ղրշ., արտասահման 4 ֆր.։ Հասցէ M. H. Kotchounian. Beuyuk Yéni han No 45. CONSTANTINOPLE :

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԱՇԽԱՏԱՆՔ

լրագիր հասարակական, տնտեսական եւ քաղաքական

Տարեկան բաժնորդագինն է Թիւրքիա 15 ղրշ., Ամերիկա 1 ¼ տլր. ուրիշ ամէն տեղեր 6 ֆր.։ Հասցէն Rédaction du journal ACHKHADANK. à la librairie S. Tokadjian. SMYRNE (Turquie)

Բակուրան. կիպրոս կղզի (Ա. Աշխարհագրական և պատմական տեսութիւն։ Բ. Հայ գաղթականութիւն։)

1 ֆր. 25

ՅՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Ս. ՓԱՐՍՔԵՒԵԼԵԱՆ

ՄԱՐՍԷԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փարթուզալեանի։
Le Gérant : François CARRIÈRE
Marseille. — Imprimerie du Midi